

'Ik ben te eerlijk geweest. En te onnozel'

Interview. Jan Decorte en Sigrid Vinks maken theater met passie, maar binnenkort zonder subsidies

07-11-16, 00.00u

'Door het lobbywerk van Bart De Wever (N-VA) en Philip Heylen (CD&V) bij Sven Gatz (Open Vld) zijn de Antwerpse gezelschappen op het laatste nippertje gered. Voor ons was er geen lobby en dus ook geen geld.' Bloet van Jan Decorte en Sigrid Vinks moet het vanaf 2017 vijf jaar zonder subsidies doen. Maar Bloet doet door. Deze week gaat 'Ne Swarte' in première, later volgt nog veel meer.

Wat de beoordelingscommissie geadviseerd had eind april: 200.000 euro. Wat Bloet eind juni kreeg van Cultuurminister Gatz: 0 euro. Maar stoppen is geen optie voor Jan Decorte en Sigrid Vinks. "Nooit." Daarover straks meer. Eerst iets over hun stuk dat morgen in première gaat (en dat gemaakt is toen ze nog wel subsidies kregen): Ne Swarte, een herschrijving van Shakespeares Othello. Zoals dat altijd gaat bij Jan Decorte blijft enkel de essentie over, en is de taal eenvoudig, bijna primitief zelfs. Je kunt Decorte en Vinks vragen waarom ze voor dit stuk gekozen hebben of wat hun visie is op de psychologie van de personages, het antwoord komt altijd hier op neer: uitleggen of interpreteren is niet aan hen besteed. Hun artistieke werking bestaat net uit het tegenovergestelde.

Het stuk heet Ne Swarte. Waarom heb je 'Othello' uit de titel gehaald? Het klinkt alsof het individu is weggenomen, zelfs bijna onmenselijk.

Jan Decorte: "Ik heb daar geen antwoord op. Van het ogenblik dat ik Othello wil doen, is de titel er ook. Geen seconde denk ik daarover na. Misschien is het wel juist wat je zegt. Als jij het zo wil invullen, is dat oké."

Is het gegeven van een zwarte in een blanke omgeving dan de belangrijkste thematiek voor jou in dit stuk?

Decorte: "Maar ik heb geen thematiek. Zo werken wij niet. Bij ons gaat het om een totaal onbewust proces." Sigrid Vinks: "Iedereen verwacht dat er een rationele uitleg en een standpunt achter een voorstelling zitten, maar zo werken wij inderdaad niet. Buiten de voorstelling kunnen we gerust een maatschappelijk gesprek voeren over racisme en discriminatie, maar binnen de voorstelling gelden andere wetten. Daar gaat het over abstractie en poëzie."

'Kfin dattem opnen aap trekt', zegt Rodrigo over Othello op een gegeven moment in jullie stuk. Dat is toch provocerend?

Vinks: "Zo wordt het bij Shakespeare gezegd. De personages doen die uitspraken, maar wij zijn die personages niet."

Jullie doen niet aan politiek correct zijn?

Vinks: "Wij doen daar wel aan, maar buiten de kunst. Als andere gezelschappen politiek correct en zogezegd 'relevant' theater brengen, is dat ten eerste toch gepreek voor eigen kerk, en ten tweede heeft dat niks met kunst te maken. Je kunt de mensen pas raken als je hun onderbewuste of onbewuste raakt."

Metropolitan Opera besliste vorig jaar om de blanke zanger die de rol had van Othello in de gelijknamige opera niet meer zwart te schminken. Hoe gaat dat bij Ne Swarte zijn?

Vinks: "Ik moet je hetzelfde antwoord geven: daar denken wij niet over na. Othello gaat er gewoon uitzien zoals Kris Van Trier, de acteur die hem speelt."

Elk ander theatergezelschap dat zich over Othello zou buigen, zou gesprekken voeren over de psychologie van de personages, over hoe het komt dat Othello zo snel vatbaar wordt voor het gif van de jaloezie. Ook dat hebben jullie dus niet gedaan?

Vinks: "Nee." Decorte: "Wij horen ook niet tot het theaterlandschap." Vinks: "Wij zijn een theaterlandschap op onszelf." Decorte: "Mij interesseert de psychologie van de personages niet. Wat mij interesseert, is een kunstwerk maken. Ik stel me geen vragen over waarom de personages handelen zoals ze doen, want alles wat ik daarbij zou kunnen denken, staat in de tekst. Wat het publiek er uiteindelijk mee doet, is hun zaak. Of ze nu denken dat hij eigenlijk onschuldig is, of toch rap jaloers, allemaal goed." Vinks: "Maar we verwachten natuurlijk wel dat het publiek iets ervaart bij het stuk. Daarvoor doe je het. Je hoopt dat de mensen zich geamuseerd hebben, of ontroerd zijn, of tot enig inzicht zijn gekomen." De subsidies dan. Het parcours dat Bloet heeft afgelegd, is dit: het preadvies van de beoordelingscommissie luidde 'nipt onvoldoende' en 'voldoende' op respectievelijk artistiek en zakelijk vlak. In het definitieve advies veranderde dat in 'voldoende' en 'goed', en het geadviseerde subsidiebedrag was 200.000 euro. Minister van Cultuur Sven Gatz (Open Vld) besliste echter om enkel organisaties te subsidiëren met een artistieke beoordeling van 'zeer goed' of 'goed'. Van de 56 organisaties met 'voldoende' werden er op het laatste nippertje nog 19 opgevist, maar daar zat Bloet dus niet bij. Vinks: "De Roovers en Stan, beiden uit Antwerpen, hadden ook 'voldoende', en De Roovers had zelfs nog een slechtere score dan wij, maar zij zijn wel allebei opgevist. Waarom? Omdat Bart De Wever (N-VA, burgemeester van Antwerpen, smu) en Philip Heylen (CD&V, en in die tijd schepen van Cultuur en Economie, smu) naar Sven Gatz zijn gegaan op de avond voor de beslissing over de cultuursubsidies zou worden meegedeeld, en hem gezegd hebben dat de Antwerpse gezelschappen behouden moesten blijven. Een verhaal van Antwerps lobbywerk dus, niet meer of niet minder."

Een Brusselse lobby is er dan niet?

Vinks: "Die is er, maar die weegt niet door. Er is Pascal Smet (sp.a), maar zijn partij zit niet in de regering."

Wat was de motivering van de beoordelingscommissie in jullie dossier?

Vinks: "Het eerste verwijt was dat wij er nooit in geslaagd zijn om mainstream te worden. Wat ik als kunstenaar een bijzonder vreemd verwijt vind. We scoorden ook slecht op diversiteit. Maar ons personeelsbestand bestaat maar uit twee mensen. Ik kan Jan toch niet vervangen door een Turkse transgender? Het hoofdargument van de commissie was echter dat ik geen inhoudelijk plan heb opgesteld voor de vijf volgende jaren. Maar hoe kun je nu als kunstenaar weten wat je de volgende vijf jaar gaat doen? "Andere gezelschappen weten dat ook niet, maar zijn wel zo slim om een fictieve lijst op te stellen met titels en thema's voor de komende jaren. Die titels en thema's veranderen natuurlijk compleet in de loop der jaren, maar dat is blijkbaar onbelangrijk."

Jullie hebben in het verleden nog subsidies aangevraagd, het moet toch niet de eerste keer zijn dat ze jullie om een toekomstplan vragen?

Vinks: "Klopt, maar toen bestond de beoordelingscommissie wel uit mensen die het veld kenden. Dat was nu niet het geval. Deze keer werd je veel meer beoordeeld op je dossier, en werd er vooral gekeken naar de puntjes die je al dan niet had aangevinkt. In plaats van te investeren in artistiek werk had ik dus beter geïnvesteerd in een copywriter om een goed klinkend dossier te schrijven met ronkende titels over het vluchtelingenprobleem of de wereldbrand van dat moment. Ik ben te eerlijk geweest. En te onnozel."

En wat nu?

Vinks: "Ik ben zakelijk leider van Bloet, het is mijn zorg om te zien of er geld is om te werken. Maar het is nooit bij ons opgekomen om te stoppen. Wij zijn kunstenaars, wij kunnen niet stoppen. Dit is ons leven. We zullen dus werk blijven maken. Hoe? Dat zien we dan wel. "Enkele weken na de bekendmaking van de subsidies zei Jan me wat hij wilde maken na Othello. Stand Down zal het heten, als reactie op de beslissing die de overheid heeft genomen over ons. En ook als reactie op de overkill aan slechte stand-upcomedy. Jan zal er op een heel persoonlijke en heftige manier vertellen over zijn leven. Black Box Revelation gaat trouwens ook meewerken aan die voorstelling. Financieel zal dat voor ons niet simpel worden, maar Jan Paternoster en Dries Van Dijk willen per se met ons samenwerken, dus ze gaan een manier vinden om het toch te doen."

Critici van cultuursubsidies zullen zeggen: zonder subsidies lukt het dus ook?

Vinks: "Nee, want als ik een voorstelling wil verkopen, moet ik een tournee kunnen plannen, en dus contracten vastleggen met de mensen met wie we willen samenwerken. Wij zijn van die zotten die ook aan ons spaargeld zitten, maar dat kan toch niet de bedoeling zijn? Ik hoop nu nog op wat geld van de VGC (Vlaamse Gemeenschapscommissie, smu) in Brussel. En Waas Gramser (actrice bij Comp. marius, speelt ook mee in Ne Swarte, smu) heeft een steunactie opgezet. 'Geef Bloet', heet de actie, en er is een bedrag opgehaald tussen de 20.000 en 30.000 euro. Wij hebben daar zelf geen enkele aanzet toe gegeven, voor alle duidelijkheid. Ze heeft tien gezelschappen aangesproken, en vier of vijf daarvan zijn bereid om een deel van hun subsidie af te staan opdat wij toch een kleine structurele basis zouden hebben. Maar is het niet schrijnend dat de gezelschappen zelf, waarvan iedereen al ingeleverd heeft, elkaar nu in leven moeten houden?"

Hebben jullie ooit met Sven Gatz zelf gesproken?

Vinks: "De eerste week toen hij minister was, hebben we een gesprek met hem aangevraagd, en dat was heel aangenaam. De dag nadat de besluiten zijn bekendgemaakt, heeft hij mij twee sms'en gestuurd. Om zich te verontschuldigen en te zeggen dat het hem speet, dat hij al hard had moeten vechten om Stan en De Roovers erbij te krijgen, en zelfs Ultima Vez, maar dat het voor ons niet meer gelukt was. En dat ik toch kon proberen bij de subsidiepot voor projecten? Toen heb ik geantwoord: Sven, dit meen je toch niet? De projectenpot is al overbevraagd, en dient toch vooral om jonge, beginnende kunstenaars een duwtje in de rug te geven, niet voor mensen met onze staat van dienst. Ik geloof wel dat Gatz ons een warm hart toedraagt, maar blijkbaar niet warm genoeg om het op te nemen tegen Heylen en De Wever." Decorte: "Met deze voorstelling, Ne Swarte, en als orgelpunt nog Stand Down, wordt een fase in mijn werk afgerond. Daarna gaan we aan andere projecten werken. Ik weet nog niet welke. Maar de fase van het well-made play zal in elk geval voorbij zijn. Misschien ga ik ook wel beeldhouwkunst doen. In elk geval: er zit - zoals Obama zegt - meer in mij. Kijk naar onze visitekaartjes: er staat niet 'theatermakers' op, er staat op: 'Contemporary Arts'. Als het een beetje meezit, heb ik nog twintig of dertig jaar te leven. En ik wil mijn leven sterk veranderen. Dat heb ik deels al gedaan. Op dat pintje van daarnet na ben ik gestopt met drinken. Ik deed jarenlang aan comazuipen. Ik rook ook niet meer. Ik ben tien kilo afgevallen. En ik ga twee keer per week zwemmen. Ik ben mij dus in vorm aan het houden voor wat hierna komt. Wat dat is, weet ik niet. Maar ik weet dus wel: er zit meer in mij. In ons."

We ain't seen nothing yet?

Decorte: "Ik denk het. Als men ons de kans geeft, tenminste." Ne Swarte van Bloet & Comp.marius, dinsdag in première in Kaaitheater Brussel, daarna op tournee. www.marius.be

Gatz: 'Brussel krijgt niet minder dan Antwerpen'

Vlaams minister voor Cultuur Sven Gatz (Open Vld) "begrijpt de ontgoocheling van elk gezelschap dat geen subsidies meer krijgt". Maar "ondanks het toevoegen van nieuwe middelen aan de subsidiepot konden niet alle initiatieven gesubsidieerd worden." Dat initiatieven uit Brussel

benadeeld zouden worden ten opzichte van Antwerpse gezelschappen, klopt niet, zegt de minister. "De regionale verhouding in de totale subsidiepot blijft ongeveer gelijk. Brussel gaat er zelfs met 600.000 euro op vooruit." Over eventueel gelobby van Antwerps burgemeester Bart De Wever (N-VA) en toenmalig schepen voor Cultuur Philip Heylen (CD&V), wil het kabinet enkel kwijt dat "het Kunstendecreet een consultatieronde voorziet met steden en gemeenten, om lokale bevoegdheden de mogelijkheid te geven advies of inzicht te geven in de werking van het lokale kunstenlandschap".